

Tisdagen den
1 juni 1976

Tisdagen den 1 juni

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes av fru tredje vice talmannen.

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

§ 1 Styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkanden 1975/76:68 och 69.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Jag skall begagna några minuter till att rikta en liten vädjan till kolleger i kammaren och alldeles särskilt till mina kolleger i folkpartiets riksdagsgrupp. Mitt inlägg och min vädjan gäller frågan om hur arbetstagarrepresentanterna skall utses till bolagsstyrelsen. Detta behandlas i reservation 9, där moderaterna Regnéll och Hovhammar samt centerpartisterna Börjesson i Glömminge, Sjönell och Petersson i Ronneby har reserverat sig för en princip som jag finner vara klart tjänstemannavänlig.

När lagen om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar antogs i december 1972 bestämdes att den organisation som omfattar 80 % av arbetstagarna i ett företag äger att besätta samtliga styrelseplatser som kommer de anställda till del, såväl ordinarie som suppleanter. Det här gjorde att tjänstemännen i många företag inte blev representerade i bolagsstyrelserna.

Nu föreslår regeringen att organisation som företräder minst 5 % av arbetstagarna skall ha rätt till en suppleantplats. Jag – och jag förmodar många tjänstemän runt om i svenskt arbetsliv – betraktar detta som ett fall framåt. Emellertid vill jag påpeka att reservation 9 innebär en avsevärd förbättring. Den säger nämligen att organisation som företräder minst 10 % av de anställda skall erhålla *ordinarie* plats i styrelsen.

Det står helt klart att en ordinarie plats – det behöver jag inte ens säga – är att föredra framför en suppleantplats. Suppleanterna skall visserligen efter detta ha rätt att närvara och rätt att yttra sig, men det väsentliga är ju att inte bara ha närvarorätten och yttranderätten utan framför allt rätten att rösta, att vara med om att fatta besluten.

Jag beklagar att regeringspartiet inte har velat öppna den här möjligheten för de små fackliga organisationerna på arbetsplatserna. De små fackliga organisationerna är oftast tjänstemannaorganisationer, och jag beklagar ännu mer att folkpartiets representant i utskottet inte har velat ge tjänstemännen vidgade möjligheter till representation i bolagsstyrel-

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

serna. Att regeringspartiet på det här sättet visar sin brist på förståelse för tjänstemännens krav är kanske inte så förvånande – vi har fått se liknande exempel på det – men att folkpartiet, som säger sig vara ett tjänstemannavänligt parti, agerar på det här sättet har jag litet svårare att förstå.

Om jag fattade herr Nyquist rätt, så kunde vi tjänstemän nöja oss med att få en suppleantplats t. v. Sedan skulle vi – om jag även på den punkten uppfattade herr Nyquist rätt – se hur det gick och hur det kunde bli därefter. Varför, herr Nyquist, inte säga ett klart ja i dag till de små fackliga organisationerna? Det vore ett klart ställningstagande, och det vore klart tjänstemannavänligt. När jag nu förutsätter att hela centerpartigruppen stöder sina kolleger i utskottet, så hoppas jag alltså att kollegerna i folkpartiets riksdagsgrupp omprövar sitt ställningstagande.

Med de här orden ber jag, fru talman, att få yrka bifall till reservationen 9.

Herr NYQUIST (fp) kort genmäle:

Fru talman! I mitt anförande beskrev jag skälen till folkpartigruppens ställningstagande. Vi anser att propositionens förslag är klart positivt i den del herr Wennerfors nu har kommenterat och väddat till oss i folkpartigruppen att ompröva vårt ställningstagande till.

F. n. finns inte alls den här möjligheten, men för de organisationer som har över 5 % av de anställda har man vid sidan av 80-procentsregeln infört möjligheten att få en suppleant med närvarorätt, yttranderätt och tillgång till det beslutsmaterial som fordras för full insyn.

Det förslag herr Wennerfors har talfat för skulle kunna innebära, om vi som exempel tar en organisation som har mer än 80 % av de anställda som medlemmar, att den i första hand skulle ha två ordinarie ledamöter och två suppleanter, dvs. två plus två. Finns det, med herr Wennerfors förslag, ytterligare en organisation med minst 10 % av de anställda skulle den organisationen ta en ordinarie ledamot av de två huvudorganisationen har. Finns det ytterligare en organisation med mer än 5 % skulle resultatet kunna bli att en organisation med 80–85 % av de anställda får en ordinarie ledamot och en suppleant, och de två andra organisationerna – som representerar högst 15 % av de anställda – skulle få en ordinarie ledamot och en suppleant, alltså lika mycket.

Vi har inte i folkpartigruppen sett detta som en distinktion mellan tjänstemän och löntagare, som det görs gällande, utan vi har sett detta som ett för alla löntagare positivt förslag. Vi menar att man nu måste se hur detta förslag utfaller innan vi återkommer med den fråga herr Wennerfors aktualiserat.

Får jag också ta tillfället i akt, fru talman, att påpeka det jag glömde då det gällde reservationen 4 i betänkandet nr 68. I den mån reservationen 4 faller vid den förberedande voteringen kommer folkpartigruppen att sluta an till reservationen 3.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag ville bara med mitt korta inlägg peka på möjligheten för folkpartiets representanter att vara med och ytterligare vidga rättvisan för tjänstemannaorganisationerna i svenskt arbetsliv. Jag skulle också kunna tillägga att det inte minst är värdefullt att man på det här sättet får en större allsidighet i representationen i bolagsstyrelsen.

Fru DAHL (s):

Fru talman! Det är ett betydelsefullt reformförslag som vi i dag behandlar. Det ingår som ett viktigt led i arbetet på att ge de anställda och samhället mer makt och inflytande i arbetslivet och i det ekonomiska livet – kort sagt i demokratiseringen av det svenska samhället.

Jag vill, fru talman, inledningsvis framhäva detta när jag nu tar till orda för att redovisa den inställning som ligger till grund för kraven i motionen 1975/76:2408. Vi motionärer står helt bakom de förslag som i dag behandlas. Det har vi också markerat i motionen, bl. a. genom att i yrkande 2 hemställa att riksdagen i övrigt skall anta de i propositionen 166 upprättade lagförslagen.

Vad som föranlett vår motion är att förslag saknas på en mycket viktig punkt – nämligen när det gäller rätten till kommunal representation i vissa orstdominerande företag. Vi vill ha en komplettering på den punkten, som skulle göra den reform vi i dag skall fatta beslut om ännu bättre.

Den här frågan är välkänd. Kraven på kommunal representation i vissa företag har rests under lång tid. Jag skulle tro att de flesta av oss har upplevt den verklighet som ligger bakom dessa krav. I mitt hemlän – Uppsala län – har vi många små bruksorter helt dominerade och beroende av ett enda företag och också större orter där ett eller ett par företags agerande spelar en alldeles avgörande roll för kommunens sysselsättning, planering och ekonomi.

Mot den bakgrunden var det naturligt att redan när första steget i det nu aktuella reformarbetet togs år 1972, så aktualiserades frågan om kommunal representation. I proposition 1972:116 anförde departementschefen bl. a. att det enligt hans mening vore väl motiverat att kommunen bereddes tillfälle att utse en representant i det i kommunen dominerande företagets styrelse. Som skäl för denna ståndpunkt anfördes att utvecklingen av sysselsättningen, bostadsbyggandet och andra samhällsinvesteringar liksom skatteunderlaget i hög grad påverkas av de s. k. orstdominerande företagens verksamhet. Enligt industriministern borde en försöksverksamhet med kommunal styrelserepresentation inledas för att man skall nå bättre samordning mellan samhällets och företagets framtidsplanering. Försöksverksamheten borde baseras på frivilliga överenskommelser. Riktlinjerna borde läggas fast vid överläggningar mellan kommunförbundet och andra berörda organisationer.

Som alla vet har denna frivilliga försöksverksamhet dess värre varit av liten omfattning och inte gett de resultat man förutsatte.

Nr 144

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

I departementspromemorian Styrelserepresentation för samhället föreslås bl. a. med hänvisning härtill och till att – som det heter i promemorian – erfarenheten visar att kommunens informationsbehov i fråga om sådana företags verksamhet inte kan tillgodoses genom nuvarande former för insyn att även kommunerna skall inordnas i systemet för offentlig styrelserepresentation. Promemorian hänvisar dessutom till samma principiella motiv som anfördes av departementschefen 1972 och till de förslag som kommunala demokratiutredningen lämnat i sitt slutbetänkande Kommunal demokrati.

I promemorian föreslås – och det är detta förslag som vi för fram i motionen 2408 – att rätt till kommunal representation skall föreligga beträffande företag med mer än 500 anställda eller med minst 10 % av det totala antalet anställda i kommunen. En sådan reform skulle omfatta 160 kommuner och 260 företag, har man beräknat.

Förslaget har bemötts positivt av majoriteten av remissinstanserna, t. ex. av det stora flertalet kommuner samt av AMS och Kommunförbundet.

Vi blev därför både förvånade och besvikna över att propositionen inte tar upp förslaget utan skjuter frågan på framtiden, liksom över utskottets kallsinniga inställning till motionen.

Den inställningen är, fru talman, mycket svår att förstå mot bakgrunden av de stora problem som många kommuner kämpar med och den nytta de skulle ha av en kommunal representation i de företags styrelser som de är så beronde av.

Jag har som ordförande i bostadssociala delegationen under det senaste året besökt ett stort antal kommuner för att med dem diskutera problem i vad gäller outhyrda lägenheter. Gång på gång har jag då fått beskrivet för mig hur kommunernas nuvarande svårigheter direkt hänger samman med bristande insyn i företagens planering och med bristande möjligheter att påverka denna planering.

Ofta är bilden den här: Först har företagen presenterat planer på expansion av befintlig verksamhet eller lokalisering av ny verksamhet till orten. Som ett villkor för denna har man krävt en omfattande utbyggnad av bostäder, kommunikationer och offentlig service förutom den service företagen ofta får från kommunen för själva verksamheten.

Därefter har det, i kommun efter kommun, inträffat att man plötsligt och oförberett fått veta att expansionen eller lokaliseringen inte blir av eller att verksamheten t. o. m. måste skäras ned. I andra fall har det lika plötsligt och oförberett inträffat att en hel industri har lagts ned.

Då står kommunen där med alla de ekonomiska åtaganden den gjort samtidigt som skatteunderlaget minskar i stället för att som beräknat öka. I de här problemens spår följer också alla de sociala problem som beror på att människor går arbetslösa eller att bostäder står outnyttjade. Det bostadsområde som drabbas av outhyrda lägenheter blir ofta en hård för segregation och social utarmning.

Fru talman! Den som upplevt detta på nära håll kan inte annat än

tycka att det vore självklart att kommunerna skall ha denna rätt till insyn och inflytande i dessa företag. Det förefaller så mycket mera motiverat som ju företagen inte sällan har insyn i och möjligheter att påverka kommunens handlande genom att personer inom företagen också är kommunalpolitiskt verksamma.

Nu säger utskottet att detta behov skall tillgodoses genom det informationssystem som också ingår i förslaget. Ja, mot denna invändning finner man de mest övertygande och uttömmande argument man kan önska sig i propositionen, där departementschefen på s. 132 anför:

”Vad slutligen gäller invändningen att det finns andra och lämpligare former för informationsutbyte än styrelserepresentation, måste jag konstatera att det inte har varit möjligt att konstruera ett informationssystem som gör styrelserepresentation obehövlig. Styrelserepresentation är enligt min mening ett lämpligt komplement till det informationssystem som jag har förordat i det föregående. Styrelserepresentationen har fördelen att den ger snabba och smidiga kontakter samtidigt som det blir möjligt att bredda företagets beslutsunderlag och i viss mån också påverka företaget i en för samhället önskvärd riktning.”

Vi motionärer kunde inte uttrycka oss bättre än vad departementschefen gör på denna punkt, och detta resonemang är självfallet tillämpligt i det här fallet lika väl som överallt annars.

Fru talman! Vi är alltså ingalunda övertygade av skälen för att ytterligare försena denna angelägna reform. Vi är emellertid på det klara med att det är meningslöst att yrka bifall till motionen mot ett enhälligt, om än inte övertygande, utskott. Vi kommer därför inte att i dag framställa något sådant yrkande. Men vi förutsätter att förslag om kommunal representation i vissa ordsdominerande företags styrelser snarast föreläggs riksdagen. Och vi kommer att återkomma i denna fråga till dess att den fått en konstruktiv lösning.

I detta anförande instämde herrar Hjorth, Håkansson i Trelleborg och Hagberg i Örebro (samtliga s).

Herr industriministern JOHANSSON:

Fru talman! Låt mig säga till fru Dahl att jag har mycket starka sympatier för de tankegångar som hon har fört fram. Jag hoppas också att jag så småningom skall bli i tillfälle att föra fram ett förslag i den riktningen. Men det är ju så, fru talman, att det just nu händer mycket inom arbetsrätten i vad gäller insyn och medbestämmande, och därför kan det vara rimligt att ta reformerna steg för steg efter hand som man vinner erfarenheter.

I det s. k. DIS-systemet, som jag hoppas att riksdagen nu godtar, ligger bl. a. den möjligheten att om en länsstyrelse som får redovisning för vad som händer i ett företag kontaktar kommunen för att lämna upplysningar om vad som kommer att inträffa i det företaget, negativt eller positivt, kan man föranstalta om muntliga överläggningar mellan de kom-

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

munala representanterna och företaget för att på det sättet få en vidgad information. Vi får väl se i vilken omfattning som det här kan bidra till att förbättra informationen.

Vi har också i viss mån tagit intryck av att remissutfallet varit ganska blandat och menar, att vi därför ytterligare behöver överväga detta. Det är ju allmänt bekant att exempelvis Volvo har tagit möjligheten att vända sig till en kommunalman i Göteborg och valt in vederbörande i sin styrelse. Det har från Volvoledningen sagts att man betraktar vederbörande som en uppenbar förstärkning av Volvos styrelse, inte minst i kraft av hans kunnighet på det samhällspolitiska området.

Vi har, såsom också fru Dahl redovisade, tidigare sagt att vi vänt oss till industrins huvudorganisation Industriförbundet med rekommendationen att man där borde erbjuda kommunala företrädare plats i styrelsen för att därmed vinna erfarenhet. Detta har dock skett i en mycket liten utsträckning.

Jag tycker det är lämpligt, fru talman, att här i riksdagen få göra det uttalandet och rekommendera industrin att vända sig till kommunala företrädare, åtminstone då det gäller de stora företagen, som ju är av väsentlig betydelse för en ort, och erbjuda en plats i styrelsen för att på det sättet förbättra kontakten och informationsverksamheten. Sker inte det ser jag det nog så att vi, om vi har förutsättningar att återkomma, också kommer att göra det i fråga om den lagstiftning som vi då närmast har att diskutera, nämligen kommunal representation.

Fru talman! Jag har lyssnat till den föregående debatten, och jag skall försöka att inte alltför mycket förlänga den nu. Det har emellertid ställts ett par frågor som jag är angelägen om att försöka besvara.

Herr Nyquist har önskat ett klarare uttalande av mig om avsikten med den offentliga styrelserepresentationen. Låt mig poängtera att regeringen ser den form av representation som vi här har valt som en framkomlig väg att få med olika samhällssynpunkter vid företagsstyrelsens bedömningar och beslut.

Jag tycker också att den erfarenhet som vi nu har fått efter tre år klart visar att vi inte söker att via det här systemet utöva något slags myndighetsinflytande, utan vi har velat utse representanter från olika partier och med hänsynstagande till deras allmänna kunnande i samhället. Det är inte heller regeringens mening att dessa representanter skall ses som regeringens förlängda arm, utan avsikten är att de, som jag sade, i kraft av sitt samhällskunnande skall kunna bidra med värdefulla synpunkter i berörda styrelser. Det är ju inte heller på något sätt några hemligheter vilka representanter det är som vi har utsett; jag tror således att kammarans ledamöter ger mig rätt i att vår talman Virgin knappast kan betraktas som regeringens utsträckta arm i det här sammanhanget när vi har utsett honom såsom en – det har vi klart för oss – mycket värdefull representant för samhället i en styrelse. Vi har utsett ytterligare några medlemmar i moderata samlingspartiet och även några från centerpartiet. Enligt vad jag förstått av de kontakter jag har haft med olika

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

styrelseordförande – vi har gjort vissa intervjuer – uppskattas den representation som vi på detta sätt har i styrelserna. Jag förstår därför inte riktigt folkpartiets inställning, när man där avböjer att över huvud taget delta i ett sådant samhällsviktigt arbete. Inte finns det någon anledning att känna misstro mot de företrädare för samhället som på detta sätt utsetts eller att anse att de inte skulle kunna klara uppgiften att i en styrelse å ena sidan representera samhället genom sitt allmänna kunnande och lägga fram sina synpunkter i debatterna i styrelsen och å andra sidan i övrigt ha en objektiv inställning.

Vi ser det också som utomordentligt angeläget att vi får tillfälle att utse företrädare för samhället även i de multinationella företagen, där vi i övrigt i många sammanhang har svårt att få en kontakt och en insyn som skulle kunna påverka utvecklingen också i de företagen.

Herr Hagberg i Borlänge har ställt frågan: Vad får de anställda ut av det här? Ja, herr Hagberg har ju deklarerat sin och vpk:s principiella inställning. Man är emot detta förslag. Man anser att det försvårar den fackliga rörelsens arbete. Vi har under flera år sökt utveckla företagsdemokratin, och går nu vi vidare med styrelserepresentation och insynsmöjligheter, inte minst via den arbetsrättslagstiftning som kommer att diskuteras i morgon. Det är en utveckling inom det demokratiska samhället som steg för steg ökar de anställdas möjligheter att utöva inflytande i det företag och över de verksamheter i vilka de är sysselsatta.

Jag har gentemot kritikerna från företagarkåll när vi diskuterade den här reformen sagt att det är en kolossal underskattning av de anställdas möjligheter att bidra med den erfarenhet som de har från verkstadsgolvet och produktionen när problem skall diskuteras och beslut fattas i styrelserna. Det är en underskattning av den stora erfarenhet och kunskap som de tillför debatterna i styrelserna innan beslut fattas. De har sannerligen redan visat sig få åtskilligt gehör för åtgärder som kommer de anställda till del.

Detta kan vi göra inom en demokrati. Jag erinrar mig från vår resa helt nyligen till Sovjetunionen samtalen mellan Kosygin och statsminister Palme, där statsministern bl. a. talade om att vi har en lagstiftning som ger skyddsombuden rätten och möjligheten att om de finner det påkallat stoppa verksamheten inom ett företag. Detta överraskade Kosygin. Han ställde frågan ett par gånger: Menar ni att ni verkligen har tillagt de anställda i företagen ett sådant inflytande? Det skulle inte kunna ske i Sovjetunionen.

Jag drar nu inte alltför vidlyftiga slutsatser av det, men jag drar den slutsatsen att i den form av demokrati i vilken vi arbetar ger vi åt människorna väsentligt större frihet än vad man vågat sig på i ett land som Sovjetunionen. Det är i och för sig ingenting nytt, men det säger oss att det ligger väsentligt större fördelar i de fri- och rättigheter med vilka vi arbetar i vårt land. Till dessa hör de möjligheter till inflytande över arbetsplatsen som också styrelserepresentationen ger. Det är ett värdefullt

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

instrument – det visar de erfarenheter som vi har. Vi måste gå vidare på denna väg, och jag hoppas att riksdagen godtar förslagen.

Fru DAHL (s):

Fru talman! Jag vill tacka industriministern för att han här så klart markerat att vi i sak har samma uppfattning. Vi skiljer oss egentligen bara i uppfattningen om hur snabbt vi som de reformister vi är skall gå fram. Här anser jag fortfarande att vi borde ha kunnat lägga fram ett förslag nu.

Industriministern har rekommenderat företagen att vidta åtgärder för att den här styrelserepresentationen snarast möjligt skall komma till stånd på frivillig väg. Han har också uttalat vad jag uppfattar som en avsikt att lägga fram en proposition i ärendet om man inte kan komma fram med god vilja på det här området. Det ser jag naturligtvis som en mycket viktig deklaration.

Jag tror för min del att vi ganska snart kommer att se att det blir nödvändigt att gå fram lagstiftningsvägen, och jag grundar min tro bl. a. på det faktum att det – som jag sade i mitt tidigare inlägg – är ganska vanligt att företagen genom representanter är väl förtrogna med det kommunala livet och sitter med i kommunala organ och utövar inflytande där men inte utnyttjar denna möjlighet för att informera om planer från företagets sida på förändringar i verksamheten, vilket är ett ganska illavarslande faktum. Jag tror alltså att det blir nödvändigt att ganska snart ta nästa steg, lagstiftningsvägen.

Får jag också, fru talman, säga att det faktum att remissopinionen är splittrad inte är så konstigt. Studerar man remissvaren så finner man att det är fråga om de vanliga politiska motsättningarna i samhället, alltifrån det privata näringslivets företrädare och borgerligt styrda kommuner och landsting å ena sidan och sådana som delar arbetarrörelsens värderingar å andra sidan. Det är alltså självklart att remissopinionen är splittrad på samma sätt som den här kammarens ledamöter är det i denna fråga.

Men, fru talman, jag tackar som sagt industriministern för hans deklaration och hoppas att vi snart skall få se resultat i frågan.

Herr NYQUIST (fp):

Fru talman! Låt mig med anledning av industriministerns anförande bara få säga följande. Jag utvecklade i mitt första inlägg folkpartiets inställning till styrelserepresentanter för det allmänna i företagen. Det är självfallet inget misstroende från vår sida mot dem som har betrots med sådana här uppdrag. Tvärtom har de säkerligen – det vill jag understryka – förstånd och omdöme att undvika de jävsfrågor och konflikter som faktiskt kan uppkomma på grund av dessa dubbla lojaliteter. Jag är ganska säker på det.

Vad vi är djupt kritiska mot är det förhållandet att systemet som sådant

gör att vi politiker och representanter för näringslivet kan misstänkas för att göra upp bakom stängda styrelsedörrar.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Fru talman! Industriministern är ute och reser och informerar om svenska lagar. Jag hoppas att han då också informerar om att rätten för skyddsombud att avbryta ett arbete bara gäller till dess att yrkesinspektionen kommer och avger sitt omdöme. Det är alltså en begränsning av denna rättighet. Erfarenheten är den att om ingen yrkesinspektion har varit på arbetsplatsen förut och skyddsombudet avbryter arbetet, så kommer yrkesinspektionen omedelbart.

Industriministern visade att han har en positiv inställning till arbetarnas rättigheter, vilket jag efterlyste i mitt första inlägg. Vi har till morgondagens debatt – vilken jag inte skall föregripa alltför mycket – krävt demokratiska rättigheter på arbetsplatsen. Finns det något ställe i detta samhälle där demokratin inte fungerar, så är det innanför de grindar som omger våra fabriker. Där finns arbetsköparnas välde, och det tas inte bort i och med morgondagens beslut. Regeringen har konsekvent vägrat att ge de fackliga organisationerna demokratiska rättigheter. På sin höjd har de fått möjligheter att träffa samarbetsavtal. Det är en intressant glidning i regeringens ställningstagande när nu industriministern är positivt inställd till att arbetarna skall få vissa rättigheter. Kanske kan man förvänta sig ytterligare ett förslag med nya rättigheter.

Arbetsmarknadsministern har en sådan inställning att han skjuter ifrån sig de frågor som ger arbetarna och de fackliga organisationerna konkreta rättigheter. I frågan om inflytande genom styrelserepresentation har jag inte i något fall funnit att arbetarna kan påverka ett beslut. Jag menar då i de grundläggande frågor där arbetarnas uppfattning står i strid med företagets eller bolagets.

Nu kan man ha olika meningar om hur många som skall finnas på en viss arbetsplats och hur en rationalisering skall gå till. Men industriministern borde, efter alla de diskussioner han haft med företagare ute i landet, veta att lönsamheten står högt i kurs och ofta står i strid med arbetarnas intressen att ha drägliga arbetsförhållanden. Trots standardökningen har ju sjukskrivningarna ökat. En TCO-läkare har räknat ut att 150 000 arbetare varje dag är sjukskrivna på grund av stress. Då kan man ju fråga sig: Hur är våra arbetsvillkor och hur skall kraven ställas på arbetsplatserna?

Varken utskottets talesman i dag, som helt har fallit in i resonemanget att det som är bra för företagen också är bra för arbetarna, eller industriministern kan ge mig ett svar på frågan vad arbetarna har fått för inflytande med styrelserepresentationen. Den information som skulle kunna vara till en viss vinst behöver ju inte nödvändigtvis betyda att arbetarrepresentanten skall sitta i styrelsen och ta ansvar för aktieägarnas politik och utveckling av det företag som de äger. Den informationen kan man väl få ändå. Men den information som har getts kan i nästa

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

stund sekretessbeläggas. Då undrar jag på de två punkterna – om inflytandet och om informationen – vilket värde styrelserepresentationen har haft. Det har varken industriministern eller utskottets representant kunnat svara på i dag.

Herr industriministern JOHANSSON:

Fru talman! Jag tror mig inte om att kunna övertyga herr Hagberg i Borlänge. Vi har i denna fråga ett gott samarbete med de fackliga organisationerna LO och TCO, där den övervägande majoriteten känner väldigt mycket för den här reformen och helt står bakom den.

Herr Hagberg vill inte förstå att om man ute i verkstäderna har miljöproblem och det, för att man skall kunna rätta till dem, krävs beslut i styrelsen om långtgående investeringar, så har de anställdas representant i styrelsen en utomordentlig kunskap om detta med sin erfarenhet och påverkar självfallet människorna i en styrelse i en fri och öppen debatt. Att man över huvud taget bortser från det visar hur bunden man är inom vpk i sitt motstånd mot en demokratisk reform. Vi har en annan uppfattning. Den kommer vi att bibehålla.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Fru talman! Jag skall inte föra någon längre debatt med industriministern om detta. Men det kan väl inte vara så att landets industriminister inbillar sig att arbetarna som ställer långtgående krav i arbetsmiljöfrågor kommer till en styrelse och kan övertyga styrelsen – aktieägarnas representanter – om att man skall ändra på ett sådant sätt att lönsamheten skulle bli mindre, när man redan har bestämt sig för en annan linje. I styrelsen är väl ändå lönsamheten avgörande.

I annat fall skulle vi ju ha en betydligt bättre miljö på våra arbetsplatser. Men som jag sade i mitt första inlägg har under den här försöksperioden på tre år ingenting ändrats i förhållande till det som tidigare hänt. Strukturmvandlingen har fortsatt som tidigare. Vi har en ökad utslagning på våra arbetsplatser. Vad har våra styrelserepresentanter gjort där? Som jag ser det, ingenting.

Men när vi kommer till demokratin på arbetsplatsen så kan det väl inte vara riktigt, att arbetarna, som är i majoritet på våra fabriker – det är de som arbetar ihop mervärdet och allt värde som skapas här i landet – skall vara i minoritet där och bara med sin mun kunna påverka vad som skall beslutas. De verkliga demokratiska rättigheterna vill inte regeringen ge de fackliga organisationerna – förhandlingsrätt i alla frågor. Vi skall komma ihåg att i det som vi skall behandla i morgon är vissa frågor undantagna. Man har inte ens gett dessa organisationer en lokal strejkrätt. Man har inte kunnat säga nej till de mest arbetarfientliga åtgärderna.

Ett fackförbund – Fabriks – sade när man presenterade sin undersökning att man skulle vilja ha vetorätt mot arbetarfientliga åtgärder som ett företag vidtog i arbetsmiljöfrågor. Ett sådant förslag tycker jag

innebär en demokratisk rättighet. Men när det gäller ett inflytande i en styrelse där man bara med övertalning kan förmå dem som äger företaget att göra någonting, är det väl inte fråga om demokrati.

Herr industriministern JOHANSSON:

Fru talman! Jo, herr Hagberg i Borlänge, jag har den enligt herr Hagbergs mening mycket halsbrytande uppfattningen att duktiga representanter för de anställda kan påverka sin styrelse, även om det skulle påverka ekonomin i företaget. De kan ställa kravet på miljöåtgärder till betydande kostnader och också argumentera för det på ett sådant sätt att man får dessa åtgärder genomförda.

Vi kan också hjälpa dem med detta. De speciella miljöfonderna, som undantogs av vinsten 1974, förenades ju med en vetorätt för de anställda innan företagen fick ta dem i anspråk.

Det är sådana åtgärder som vi kan vidta i ett demokratiskt samhälle av den typ som vi har. Det skulle vara uteslutet i exempelvis Sovjetunionen.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Fru talman! Jag är säker på att representanterna kan ställa krav. Men industriministern måste väl ändå se på dagens verklighet. Vad har hänt? Vad har man fått igenom för krav? Vilka åtgärder har förbättrat arbetarnas möjligheter?

Jag tar bara ett exempel från den fackförening och den arbetsplats som jag har bäst kontakt med. Den fackföreningen har hittills inte diskuterat hur man skall arbeta i en styrelse, och jag har ställt frågan varför man inte gjort det. Det kan vara två skäl: endera har representanten blivit belagd med sekretess i de viktiga frågorna eller också har han helt funnit sig i att arbeta efter industriministerns föreskrifter för hur han skall verka i en styrelse och ej vara en partsrepresentant.

Överläggningen var härmed slutad.

Näringsutskottets betänkande nr 68

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. samt 3:o reservationen nr 2 av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Börjesson i Glömminge begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hovhammar begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 144

Tisdagen den
1 juni 1976

Styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar, m. m.

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 1 antar reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av herrar Regnéll och Hovhammar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 108
Nej – 49
Avstår – 149

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 153
Nej – 153

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru tredje vice talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på fru tredje vice talmannens anmodan fru Jonäng (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. samt 3:o reservationen nr 4 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Börjesson i Glömminge begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hovhammar bergärt votering be-

träffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 2 antar reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 4 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 80
Nej - 78
Avstår - 147

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 124
Avstår - 29

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde

Nr 144

Tisdagen den
1 juni 1976

Styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar, m. m.

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291
Nej - 15

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 6 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. samt 3:o) reservationen nr 7 av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Börjesson i Glömminge begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hovhammar begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 4 anta reservationen nr 6 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 7 av herrar Regnéll och Hovhammar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarans ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 82
Nej - 48
Avstår - 176

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaran bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservationen nr 6 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarans ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 171
Nej - 90
Avstår - 46

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Nyquist, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nyquist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Nyquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nyquist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 197
Nej – 93
Avstår – 17

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 165
Nej – 125
Avstår – 15

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Regnéll m. fl.

Nr 144

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresenta-
tion för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hovhammar begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 127
Avstår - 17

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 171
Nej - 116
Avstår - 20

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 168
Nej - 119
Avstår - 20

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Näringsutskottets betänkande nr 69

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 69 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 180
Nej - 125
Avstår - 1

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 69 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 189
Nej - 114
Avstår - 4

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Tisdagen den
1 juni 1976

*Styrelserepresentation
för de anställda
i aktiebolag och
ekonomiska
föreningar, m. m.*

Nr 144

Tisdagen den
1 juni 1976

*Om åtgärder för att
genomdriva
försäljning av viss av
AB Atomenergi ägd
mark*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 69 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hovhammar begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 186
Nej - 116
Avstår - 4

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölles.

§ 2 Om åtgärder för att genomdriva försäljning av viss av AB Atomenergi ägd mark

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Lindahls i Hamburgsund (fp) den 20 maj anmälda fråga, 1975/76:380, och anförde:

Fru talman! Herr Lindahl i Hamburgsund har frågat mig om jag är beredd att verka för att den av Aktiebolaget Atomenergi ägda marken i Sannäs säljs till Tanums kommun.

Herr Lindahl hänvisar till den s. k. Aka-utredningen som nyligen framlagt sitt betänkande. Utredningen tar inte ställning till frågan om förläggningsplats för en eventuell upparbetningsanläggning men förordar i första hand att en samförläggning med kärnkraftverken i Forsmark eller i Simpvarp undersöks närmare. Utredningen kommer nu att remissbehandlas. Om, som det förefaller, markområdet icke kommer att användas för det ursprungligt tänkta ändamålet, ankommer det närmast på AB Atomenergi att överväga eventuell försäljning, varvid kommunen ligger närmast till som köpare.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga.

I svaret hänvisar statsrådet till ett av de två fakta jag pekade på. Jag pekade inte bara på Aka-utredningen, utan också på att riksplanen hindrar en upparbetningsanläggning i området.

Jag vill hänvisa statsrådet till hans kollega Ingvar Carlsson som tidigare i ett svar på en fråga om det var tänkbart att man skulle kunna ha något slags atomanläggning i Bohuslän och om detta var förenligt med riksplanen har sagt nej. I det avseendet var svaret mycket föredömligt - det var kort och gott nej.

Hänsyn till riksplanen och vad som nu har börjat komma fram genom Aka-utredningen talar för att marken är helt utan intresse för AB Atomenergi. Däremot är marken av intresse för kommunen. Här håller alltså Atomenergi på strategisk mark som kan vara mycket värdefull som industrimark för kommunen. Därför vill jag vädja till statsrådet, som dock representerar den största delägaren i AB Atomenergi, att göra sitt bästa för att underhandlingar med Tanums kommun skall komma i gång.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om samarbete för utveckling av ny teknik för energiproduktion m. m.

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Granstedts (c) den 9 april anmälda interpellation, 1975/76:171, och anförde:

Fru talman! Herr Granstedt har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till ett brett samarbete mellan staten och näringslivet i syfte att stimulera utveckling av ny teknik för energiproduktion och effektivare energiutnyttjande.

Jag delar herr Granstedts uppfattning att energiområdet kan komma att spela en stor roll för vår industri och dess utveckling. Detta var givetvis en tungt vägande faktor när energiforskningsprogrammet formulerades och antogs.

En rad av de produktgrupper som herr Granstedt nämner är säkerligen betydelsefulla och omfattas av pågående forsknings- och utvecklingsarbeten.

I det energipolitiska programmet spelar forsknings- och utvecklingsarbetena en mycket stor roll. Det treåriga programmet omfattar inte mindre än 366 milj. kr. Detta program har tagits fram i nära samarbete med representanter för bl. a. näringslivet.

Dessutom administreras och genomförs programmet i samråd med företrädare för näringslivet och andra intressenter. Som exempel kan jag nämna att representanter för industrin är med i delegationen för energiforskning – som har det samordnande ansvaret för forskningsprogrammet – liksom i nämnden för energiproduktionsforskning.

Man kan alltså säga att ett samarbete redan nu äger rum mellan staten och näringslivet för att utveckla ny och effektiv energiteknik.

För att sedan snabbt introducera de nya metoderna och utrustningarna har en särskild ekonomisk stödform inrättats. Industrier som är beredda att satsa på att pröva ny teknik i praktisk tillämpning kan få statligt stöd med upp till 50 % av kostnaden för prototyper och demonstrationsanläggningar.

Också energibesparande förändringar i industriella processer kan få stat-

Tisdagen den
1 juni 1976

*Om samarbete för
utveckling av ny
teknik för energi-
produktion m. m.*

ligt stöd. Erfarenheterna från liknande stöd till miljövårdande åtgärder visar att sådana stöd är ett effektivt medel att stimulera utvecklingen av ny teknik.

Jag anser därför sammanfattningsvis att vi redan i dag genom de redovisade åtgärderna väl tillgodosett önskemålet om samarbete mellan staten och näringslivet när det gäller utveckling av ny energiteknik.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill tacka industriministern för svaret.

Energiteknik är utan tvivel ett av de intressantaste områdena för industriell verksamhet i framtiden. Dels spelar det naturligtvis väldigt stor roll för våra möjligheter att åstadkomma en effektiv energianvändning att vi också utvecklar en ändamålsenlig teknik, att vi utvecklar olika former av utrustning som är lämplig, dels är naturligtvis den möjlighet som den svenska industrin har att fungera som något av föregångare på området något som kommer att spela väldigt stor roll för den svenska industrins konkurrenskraft i framtiden. Det är bakgrunden till den interpellation jag ställt, och industriministern instämmer också i sitt svar i de bedömningar som jag har gjort.

Som svar på min interpellation hänvisar industriministern först och främst till de anslag som finns för forskning och utveckling på energiområdet. För den innevarande treårsperioden står ungefär 120 milj. kr. om året till förfogande, men man kanske bör konstatera att av de 120 miljonerna är det bara ungefär 75 som över huvud taget kan diskuteras i samband med den typ av projekt som jag har nämnt i interpellationen. Det kan jämföras med centerns alternativ som innebär för motsvarande anslagspost ungefär 100 miljoner, alltså 25 miljoner mer i runda tal. Det här anslaget utgör något av en totalram för forskning och utveckling på energiområdet. Det skall täcka åtgärder på olika stadier, ända från grundforskning fram till den färdiga produkten.

I min interpellation tog jag upp frågan ur en något konkretare synvinkel. Det finns många intressanta tekniska lösningar på energiområdet. Det gäller både energihushållning och energiproduktion, där tekniken i stort sett är framme. Vad som behövs är en produktutveckling, så att produkten kan marknadsföras. Det var på det här området jag efterlyste initiativ från statens sida.

Jag nämnde ett antal områden som kunde vara av intresse. På energiproduktionssidan har vi: vindkraftsanläggningar, anläggningar för att ta till vara solenergi – framför allt för uppvärmningsändamål – anläggningar för att ta till vara biologisk energi – t. ex. pyrolys och jäsningsprocesser – och avancerade förbränningsanläggningar, t. ex. med fluidiserande bädd. När det gäller energihushållningen nämnde jag: värmepumpar, värmeväxlare, isoleringsutrustning och annat för industriellt bruk, t. ex. utrustning för återvinning av råvaror och energibesparande anläggningar för processindustri.

Här finns uppenbarligen en hel del intressanta projekt på gång, men

resurserna finns inte alltid för att vidareutveckla dessa projekt. Ett konkret samarbete mellan staten och olika industriföretag, små och stora företag, skulle kunna bidra till att låta dessa projekt komma ur startgroparna och nå fram till det stadium där de kan marknadsföras.

Om vi inte håller oss framme på det här området tror jag att det finns risk för att Sverige kommer på efterkälken i den tekniska utvecklingen och att den nya utrustning av olika slag för energibesparande åtgärder och för ny energiproduktion som vi kommer att behöva måste importeras från utlandet.

Industriministern upplyste mig inte huruvida man från statens sida har funderingar kring sådana här mer konkreta initiativ i samarbete med svenska företag. Jag vill därför avslutningsvis fråga industriministern om man inom regeringen överväger några konkreta initiativ till samlarbetsprojekt med svenska industrier.

Herr industriministern JOHANSSON:

Fru talman! Jag vill gärna konkretisera något. Jag skall ge exempel på ett projekt, som visserligen befinner sig i inledningsskedet. Det är samarbetet mellan nämnden för energiproduktionsforskning, Vattenfall och SAAB för utveckling och provning av vindkraftsaggregat. Det gemensamma arbetet har nu kommit så långt att en försöksanläggning skall uppföras vid Älvkarleby i norra Uppland. Det är alltså på samma plats som Vattenfall har sina anläggningar.

Man skulle kunna nämna åtskilliga fler. En del befinner sig nära stadiet för utprovning, andra har inte kommit så långt. Men jag vill också framhålla att vi, utom detta arbete på svensk botten, har ett samarbete med motsvarande europeiska forskningsorganisationer, som vi självfallet drar både ekonomisk och erfarenhetsmässig nytta av. Jag delar herr Granstedts uppfattning att de alternativa möjligheter beträffande energiproduktion som kan komma fram i framtiden kan bli viktiga industriella produktionsområden, och vi bör därför ligga långt framme.

Vi har också en tradition på det här området som vi sannerligen har anledning att bevaka. Låt mig nämna samarbetet mellan staten och näringslivet i fråga om energiförsörjningen: ASEA och Vattenfall var i början av 1950-talet först i världen med att utnyttja 400 000 volts systemspänning för elöverföring, en uppfinning som blev något av en världssensation och sedan spelade mycket stor roll i vår industriella utveckling och för våra möjligheter att hävda oss på världsmarknaden även i andra sammanhang.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Det exempel som industriministern ger är just den typ av samlarbetsprojekt som jag talar om i min interpellation. Jag noterar med tillfredsställelse den positiva attityd till den här typen av samlarbetsprojekt som industriministern redovisar. Jag vet att det finns en lång rad olika uppslag och projekt som skulle kunna bringas till en frukt-

bärande utveckling om den här positiva attityden hos industriministern leder till att det blir ökade möjligheter till sådana samarbetsinsatser.

Jag vill gärna framhålla att det naturligtvis inte bara är de allra största företagen som har någonting att ge på det här området. Ofta är det kanske t. o. m. så att det är inom småföretagen som en hel del av de nya idéerna kommer fram. Det kanske också är där som behoven av det stöd av statliga resurser som kan vara möjligt är som allra störst.

Jag förutsätter alltså att den positiva inställning som industriministern redovisar kommer till uttryck både genom ett samarbete med storföretag där det är motiverat och genom ett samarbete med de många olika småföretagare som nu, kanske mer eller mindre i sina källare, försöker utveckla nya intressanta projekt på det här området.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om prioritet för forskning rörande näringsriktiga livsmedel

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Hallenius (c) den 29 april anmälda interpellation, 1975/76:176, och anförde:

Fru talman! Herr Hallenius har frågat mig om jag vill medverka till att forskningsprojekt rörande näringsriktighet ges högsta prioritet när styrelsen för teknisk utveckling (STU) fördelar anslag inom området livsmedelsteknik.

Interpellationen berör för vår hälsa ytterst viktiga frågor som hur våra livsmedel är sammansatta från näringssynpunkt och hur tillgängligheten av näringsämnen förändras av olika tekniska processer. Det finns inom detta relativt nya område ett stort behov av grundläggande kunskap, särskilt om hur olika utvecklingstendenser i samhället påverkar tillgången på och användningen av livsmedel. Aktiviteter pågår på många håll förutom hos STU för att öka kunskapen om våra livsmedel. Jag skall i detta sammanhang inte lämna någon fullständig redogörelse för dessa aktiviteter utan bara peka på några som är av särskilt intresse i detta sammanhang. Svenska livsmedelsinstitutet bedriver en omfattande forskning inom livsmedelshanteringen. Institutets forskningsprogram är upprättat för industrin men är självfallet också av stor betydelse för konsumenterna. Man strävar emellertid inom institutet efter att bredda forskningen och ta större hänsyn till konsumenternas beteende och närings-situation. Statens livsmedelsverk har ett särskilt näringslaboratorium, där frågor om olika livsmedels innehåll av aminosyror och spårämnen är viktiga arbetsuppgifter. Verket disponerar också över medel för att lägga ut uppdrag på t. ex. en universitetsinstitution. Vidare har jag erfarit att satsning på konsumentorienterad forskning f. n. är föremål för diskussioner inom handelsdepartementet och konsumentverket.

Jag övergår nu till att något beröra STU:s roll inom livsmedelsforskningen. Enligt de riktlinjer som finns för STU skall styrelsen bl. a. främja

teknisk forskning och industriell utveckling. Det innebär såsom interpellanten mycket riktigt påpekar att styrelsen inom området livsmedelsteknik primärt stödjer sådana projekt som främjar industrins utveckling. Detta utesluter inte, som herr Hallenius tycks tro, att frågor om näringsriktighet tillmäts stor betydelse. Det är uppenbart att STU bör ta stor hänsyn till näringsfrågor vid behandlingen av ansökningar om medel för olika livsmedelsprojekt. Enligt vad jag erfarit är man inom STU helt införstådd med att största möjliga hänsyn måste tas även till livsmedlens sammansättning från näringssynpunkt. I STU:s nämnd för livsmedelsteknik ingår näringsfysiologer, som har möjlighet att fortlöpande ge synpunkter på aktuella projektförslag. Någon åtgärd från min sida för att ytterligare prioritera forskningsprojekt rörande näringsriktiga livsmedel är därför inte påkallad.

Jag vill i detta sammanhang till slut peka på att det inte är tillräckligt att få fram näringsriktiga livsmedel. Det är minst lika viktigt att vi som konsumenter väljer dessa näringsriktiga livsmedel framför de mindre nyttiga. En aldrig så näringsriktig produkt är förfelad om den inte accepteras och köps av konsumenterna.

Herr HALLENIUS (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

I min interpellation har jag tagit upp frågan om inriktningen av livsmedelsforskningen inom styrelsens för teknisk utveckling, STU, verksamhetsområde. Enligt de riktlinjer som finns för STU:s verksamhet skall anslag ges till projekt av teknisk natur med prioritering av sådana projekt som kan leda till industriellt utnyttjande.

Statsrådet understryker detta i sitt svar när han säger att styrelsen primärt stödjer sådana förslag. Jag anser inte, som statsrådet tycks tro, att det utesluter att frågan om näringsriktigheten tillmäts betydelse. Men projekt rörande näringsriktighet blir i dessa sammanhang lågprioriterade, vilket jag har påpekat i min interpellation. Det är också en liten del av anslagen som ges till dessa projekt.

Detta är inte tillfredsställande, utan det är angeläget att dessa frågor får en ökad betydelse vid bedömning av olika projekt. Livsmedelsteknologins främsta mål bör vara att ge näringsriktiga produkter. Såväl när det gäller kunskaper om våra livsmedels näringssammansättning som när det gäller vår näringstillförsel och hur tekniska processer påverkar näringsämnena behöver vi ökade kunskaper.

Statsrådets uttalande att STU bör ta stor hänsyn till näringsfrågorna vid behandlingen av ansökningar om medel för olika livsmedelsobjekt är ett positivt svar på min fråga.

Fru LUNDBLAD (s):

Fru talman! Det är onekligen ett intressant problem som herr Hallenius har tagit upp i sin interpellation, och jag har med stort intresse tagit del av industriministerns svar på den. Jag kan till stora delar instämma

Tisdagen den
1 juni 1976

*Om prioritet för
forskning rörande
näringsriktiga
livsmedel*

i det lämnade svaret. Men det är nog inget tvivel om att Sverige just när det gäller näringsforskning ligger i bakvattnet i förhållande till många andra länder, t. ex. Norge där man nu lagt fram ett stort förslag om hur man skall samordna näringsforskningen med hela matförsörjningspolitiken i Norge. Det är verkligen ett storstilat projekt som man skulle önska att vi här i Sverige skulle få en efterföljare till.

Det är väl riktigt, som industriministern säger, att det är väsentligt att vi som konsumenter väljer näringsriktiga livsmedel framför de mindre nyttiga, men det är naturligtvis också betydelsefullt att industrin tar hänsyn till näringsriktigheten i sin produktion. Man skulle kanske därför önska att herr Hallenius kunde påverka de företag som står honom nära inom jordbruket och Kooperationen, så att de i sin produktion tar större hänsyn till näringsriktigheten och inte enbart tänker på prispolitiken och strukturen inom lantbruket. Det har väl ofta brustit just i dessa frågor när det gäller de produkter som vårt eget jordbruk kan framställa.

I en motion som jag väckte 1975 krävde jag att en näringsdelegation skulle knytas till kampanjen för kost och motion, som ett rådgivande och initiativskapande organ för de statliga myndigheterna när det gäller näringsfrågorna. Tyvärr fick denna motion inte stöd i utskottet. Man ansåg inte att ett sådant organ var nödvändigt utan menade att kost- och motionskampanjen skulle kunna bevaka detta område.

Det är också beklagligt att kost- och motionskampanjen under de senaste åren fått oförändrade anslag, vilket i realiteten innebär att den fått sänkta anslag. Jag skulle vilja vädja till industriministern att regeringen tar upp dessa frågor när jordbruksutredningen så småningom lägger fram sitt betänkande och verkligen ser till att näringsforskningen i Sverige får samma höga kvalitet som i andra nordiska länder.

Men det viktigaste är kanske, som sagt, att industrin själv i sin produktion tänker på näringssynpunkterna och ser till att de varor som erbjuds konsumenterna har ett riktigt näringsinnehåll, alltså inte bara producerar livsmedel som enbart är till för att skapa mättnad.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Fru tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle skatteutskottets betänkande nr 68 uppföras sist.

§ 6 Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1975/76:40 med anledning av regeringens i propositionen 1975/76:150 gjorda framställning rörande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken m. m. jämte motioner

1975/76:41 med anledning av motioner om statsbudgetens fördelningspolitiska effekter samt om utredning rörande förmögenhetsfördelningen

1975/76:43 med anledning av propositionen 1975/76:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

1975/76:44 med anledning av propositionen 1975/76:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar

1975/76:45 med anledning av i propositionerna 1975/76:100 och 1975/76:150 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1976/77 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar

1975/76:46 med anledning av i propositionerna 1975/76:100 och 1975/76:150 framlagt förslag om anslag till oförutsedda utgifter för budgetåret 1976/77

Skatteutskottets betänkanden

1975/76:66 med anledning av motion om vidgade tullpreferenser för u-länder

1975/76:67 med anledning av propositionen 1975/76:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1976/77, m. m. (kompletteringspropositionen) jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till skatteutskottet

Näringsutskottets betänkanden

1975/76:70 med anledning av propositionen 1975/76:206 om åtgärder för beklädnadsindustrin, m. m. jämte motioner

1975/76:71 med anledning av propositionen 1975/76:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 i vad avser teckning av aktier i AB Eiser jämte motion

1975/76:74 med anledning av propositionen 1975/76:150 (kompletteringspropositionen) i vad avser redovisning av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses verksamhet under år 1975

1975/76:75 med anledning av propositionen 1975/76:150 (kompletteringspropositionen) i vad avser redovisning av Post- och Kreditbankens verksamhet

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 20.59.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert